

Internkontrollprinsippet - endrede roller og ansvarsforhold

Av Stein Gustavsen

Innlegg på seminar i Norsk Vannforening
17. oktober 1994.

Om krav til drikkevannskvalitet.

I forbindelse med at Norge har tiltrådt EØS har det vært et råkjør med å tilpasse norsk regelverk til EUs mange direktiver. Bare på næringsmiddelsektoren er det snakk om ca. 100 direktiver som enten allerede er eller skal inkorporeres i ca. 75 norske lover og forskrifter. Fire av disse gjelder vann. Utkast til ny forskrift om vannforsyning og drikkevann m.m. er i disse dager klar til utsendelse for høring. Bestemmelser om drikkevann har vi imidlertid også i en del særforskrifter som det er verdt å merke seg. Jeg vil trekke fram noen av disse som eksempler.

* En av disse er *forskrift om hygiene ved produksjon og frambud av kjøttprodukter m v*. Forskriften var på høring i sommer og er ennå ikke vedtatt. Her står det i utkastet:

§ 17. Vannforsyning.

Virksomheten skal ha et anlegg til forsyning av vann utelukkende med drikkevannskvalitet. Unntaksvis kan bruk av annet vann tillates ved fremstilling av damp, brannslukning og kjøling av kjølemaskiner, når det til

Stein Gustavsen er byveterinær i Trondheim

dette formål installerte vannledninger utelukker bruk av dette vannet til andre formål, og det ikke er risiko for kontaminasjon av produkter. Vannledninger som ikke leder drikkevann skal være lette å skille fra de som leder drikkevann.

* En annen er *forskrift om hygienebestemmelser for produksjon og frambud av rå melk, varmebehandlet konsummelk, melk til fremstilling av melkebaserte produkter og melkebaserte produkter til konsum*. Denne forskriften var også på høring i sommer og er ennå ikke vedtatt. Her står det i utkastet:

§33. Vannforsyning.

Virksomheten skal ha et anlegg til forsyning av vann av drikkevannskvalitet.....

Videre i denne paragrafen er ordlyden nokså lik det som er sitert fra kjøttproduktforskriften. Mange vil i tillegg legge merke til at i denne nye forskriften om melk stilles det i § 8 krav om drikkevannskvalitet også til bruk ved melking og til rengjøring av utstyr brukt til melking.

* Et tredje eksempel er *forskrift om hygiene i slakterier m v*. Denne forskriften ble vedtatt og satt i kraft 28. februar 1994. Bestemmelsen her lyder:

§ 12 Vann

Det skal være rikelig tilgang på vann som oppfyller de gjeldende forskrifter om drikkevann og som tilføres virksomheten under tilfredsstillende trykk. Forsyningen av varmtvann skal være tilstrekkelig og fylle kravene til drikkevann.

Fra disse tre eksemplene på særforrifter på næringsmiddelsektoren kan vi trekke ut følgende:

Næringsmiddelbedriftene er pålagt å ha vannforsyning med drikkevannskvalitet. Dette kravet ligger på bedriftene selv.

Dersom vannleverandøren ikke makter å levere vann av tilfredsstillende kvalitet, har flere av særforriftene bestemmelser om at det skal være et anlegg som forsyner næringsmiddelbedriften med vann av riktig kvalitet. Dette kravet er formulert slik at bedriften selv står til ansvar for å oppfylle bestemmelsen og dermed kan bli tvunget til å investere i eget rensenanlegg.

Kravet om drikkevannskvalitet gjelder vannforsyningen inn til næringsmiddelbedriften. Utkastet til drikkevannsforskrift har bestemmelse med mindre omfattende krav til vannkvalitet i selve produksjonen, nemlig de parametere som er nevnt i forskriftens vedlegg, tabell 4 og 5.

Krav til egenkontroll og internkontroll.

Alle de tre allerede nevnte særforriftene om hygiene i slakterier mv, kjøttproduksjonsbedrifter og meierier mv har krav om at bedriften skal ha egenkontroll.

Egenkontroll omfatter blant annet at bedriften skal sørge for nødvendige tiltak for å sikre at alle trinn i produksjonen er i samsvar med kravene i forskriften. Det er beskrevet at bedriften skal fastlegge kritiske kontrollpunkter i produksjonsprosessen og ha metoder til å overvåke de kritiske punktene. Skriftlig dokumentasjon på egenkontrollens gjennomføring skal oppbevares i minst 2 år for å kunne legges fram for tilsynsmyndigheten.

Kvaliteten på drikkevannet og vann til bruk i næringsmiddelproduksjonen vil nesten alltid være et kritisk kontrollpunkt. Bedriften er således pålagt å kunne dokumentere vannkvaliteten. Denne dokumentasjonen må bedriften skaffe seg enten ved å selv sørge for et prøvetakingsprogram eller ved å kreve den fra vannleverandøren.

Enda en ny forskrift er viktig i forbindelse med drikkevann. Det er *forskrift om internkontrollsystem på næringsmiddelområdet*. Denne var på høring i sommer og er ennå ikke vedtatt. Forskriften må ikke sammenblandes med internkontrollforskriften for helse, miljø og sikkerhet - som gjelder all næringsvirksomhet og ble gjort gjeldende for et par år tilbake.

Internkontrollsystem er definert som systematiske tiltak som skal sikre og dokumentere at virksomheten utøves i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av lov og forskrift. Forskriften gjelder for alle tilsynspliktige næringsmiddelbedrifter med mer enn 2 årsverk. Utkastet til drikkevannsforskrift fastslår at også vannverk skal ha internkontrollsystem.

Begrepene egenkontroll og internkontroll vil i utførelse delvis dekke hverandre. Men internkontrollforskriften beskriver noe videre hva som dette systemet

rommer. Internkontrollsystemet skal minst inneholde beskrivelse av delvirksomhetens organisasjon og interne ansvarsforhold, rutiner og prosedyrer som følges for å sikre at næringsmiddelavgivningens krav etterleves, prosedyrer for å forebygge, oppdage og rette mangler og hindre avvik, prosedyre for feilkorrigerende, opplæringsplan m m. Alt dette skal kunne dokumenteres for tilsynsmyndigheten.

Internkontrollforskriften på næringsmiddelområdet gir næringsmiddelbedrift-

ene samme krav om å dokumentere at bedriften oppfyller kravene til drikkevannskvalitet på inntaksvannet og produksjonsvannet som bestemmelsene om egenkontroll i særforordningene.

Roller, plikter og ansvar.

I forhold til det regelverket vi har hatt til nå, vil de nye forskriftene fordele roller, plikter og ansvar noe anderledes. En oppsummering av disse rollene er gitt i Tabell 1.

Tabell 1. Oppgaver og ansvar for drikkevann til næringsmiddelformål.

<p>Næringsmiddelbedriften:</p> <ul style="list-style-type: none">* Plikter å ha vann med drikkevannskvalitet.* Plikter - om nødvendig - å ha anlegg for forsyning av vann med drikkevannskvalitet.* Plikter å ha internkontrollsystem. Noen plikter også å ha egenkontroll.* Plikter å dokumentere drikkevannskvaliteten overfor tilsynsmyndigheten.
<p>Vannleverandøren:</p> <ul style="list-style-type: none">* Må ha drikkevannskvalitet ved søknad om godkjenning.* Må levere drikkevannskvalitet til næringsmiddelindustrien.* Plikter å ha internkontroll.* Plikter å løpende dokumentere kvaliteten på vannet som leveres.
<p>Statlig myndighet:</p> <ul style="list-style-type: none">* Utarbeider gjeldende regelverk.* Autoriserer større næringsmiddelbedrifter.
<p>Lokal myndighet (kommunestyre, helsetilsyn, næringsmiddeltilsyn):</p> <ul style="list-style-type: none">* Godkjenner vannverk.* Fører løpende tilsyn med drikkevannskvaliteten på samfunnets vegne.* Godkjenner lokale (mindre) næringsmiddelbedrifter.* Kontrollerer næringsmiddelbedriftenes og vannverkens internkontrollsystem.